

Bir Yüksek Yaşama İlkesi Olarak Fair Play

Atilla ERDEMLİ

1. Kavramın Doğuşu ve Gelişimi

Pek çok kavram daha adı koyulmadan önce İnsan Yaşamında davranış olarak, hatta alışkanlık olarak yer alır. Bazen bu davranış bir kaç yüzyıl İnsandan İnsana, kuşaktan kuşağa aktarılarak sürer, fakat adı koyulmamıştır, kavramlaştırılmamıştır. Bu onun var olmadığını değil; isim verilmeden davranış olarak sürdüğünü gösterir. Sözelimi Aydınlanma İ.Ö.6.yy.da Felsefe'nin doğuşuyla birlikte başlar. Çünkü Felsefe var olanı sorgulayan, kabul edilmiş davranışları, alışkanlıkları ve değerleri irdeleyen, eleştiren ve daha yetkin olanı tasarlayan davranma biçimiyle ortaya çıkar. Bu davranma biçimi bir aydınlanmadır ve felsefe tarihi boyunca sürer. Ancak, felsefenin doğuşundan 2400 yıl sonra 18. yy.'da adı koyulur ve Aydınlanma çağı olarak İnsanlık tarihindeki yerini alır. Aynı durumun pek çok örneği bulunmaktadır. Bunlardan biri de Fair Play kavramıdır.

Fair Play, sözcük anlamında, oyunu dürüstçe, kurallarına uyararak, bozmadan, çarpıtmadan oynamaktır. Bu bağlamda sporun en yoğun yaşandığı Antikçağ Ege Uygarlıklarına kadar geri gittiğimizde Antikçağ İnsanın yarışmacı (Agon) karakteri oyun sınırlarında kalmakla yetinmiyor, ne pahasına olursa olsun ötesine geçmeye çabalıyordu. Olimpiyat Oyunlarının başlamadan önce sürekli elemeye dayanması Oyunların hem Tanrı Zeus'a yarışır kılınması ve hem de hilelerle bozulmasını engellemek içindi.

Bir aylık Elis Kampından başarıyla çıkan atletler Olimpiyaya kadar yürüyerek gelir ve orada her mabette dualar ettikten sonra Zeus Mabedinde en son ve en büyük tören yapılırdı. Törenin ardından Stadion'a giden yola girilirdi. Bu yolun adı Zanes idi ve sağ tarafında Olimpiyat Oyunlarında büyük başarı göstermiş atletlerin heykelleri bulunurdu. Bu heykeller Olimpiyat Oyunlarında hile yapanlara verilen para cezalarıyla yapılmışlardı ve oradan geçen Atletlere, sanki, dürüstçe mücadele etmenin son uyarısıydılar. Ne var ki, çok zaman bu son uyarı da işe yaramazdı.

Doping anlayışının başlangıcının da yine bu dönemde bulunduğunu söyleyebiliriz. Atletlerin çalıştırıcıları hangi farklı yiyeceği ya da yiyecekleri, ne zaman ve nasıl atlete yedirirse, gücünün daha artmasını sağlayabilmenin yollarını araştırmışlardır. Buradaki niyet Sporcu Beslenmesi kapsamı dışındadır. Eğer o dönem çalıştırıcılarının elinde bu günkü doping yöntemlerinden ve/veya doping maddelerinden bir tanesi bulunsaydı, hiç çekinmeden sonuna dek kullanırlardı. Çünkü o dönemde şampiyon olmak önemlidir. Olimpiyatlarda başarılı olan bir atlet o çağ İnsanı için olağanüstü olanaklara ve toplumsal düzeye ulaşıyordu. Öte yandan, Spor olayının getirdiği gerilim ve coşku bakımından ele alındığında bireyin kuralları çiğneme pahasına başarıya ulaşmak istemesi İnsanın doğasına pek aykırı değildir. Oyunun bir

sorun olarak, Fair Play'in de bir ihtiyaç olarak ortaya çıkışı İnsanın biyo-psikososyal varlık yapısıyla bağıntılıdır.

Bir İhtiyaç olarak Fair Play Sanayi Devrimi ile yeniden canlanır. O dönemde yeni üretim ve üretim ilişkileri ortaya çıkmakta, İnsanların bunlara uyması gerekmektedir. Ayrı deyişle, üretimin de kuralları uyarınca gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu yıllarda, Avrupa'da 16.yy.da kendisini göstermeye başlayan bir başka etkinlik alanı Yaşamaya girmeye başlamıştı: *Spor*. 19.yy.'la gelindiğinde Sanayi devrimi ve onunla birlikte gerçekleşen deyişimler Spor'un İnsan yaşamında daha çok etkili olmasını sağlamıştı. İşte bu sırada Sporda, Klasik Olimpiyat Oyunlarını çağrıştıran bir istek ortaya çıktı: *Dürüst Oyun* ya da *Fair Play*. Kavramın en yalın, en düz anlamı, kaba bir deyişle şöyleydi:

Şu oyunu doğru dürüst, kurallarına göre oynayın!

J.Huizinga'nın Homo Ludens'de¹ öne sürdüğü görüşü bakımından İnsan Yaşamı her yanıla bir oyundur. Bu açıdan bakarsak Fair Play'in İnsan Yaşamının her alanında geçerli bir *Yaşama İlkesi* olduğunu söyleyebiliriz. Böyle bir savın aşırı olacağı kanısında değilim.

2. Sporda Fair Play

Fair Play açısından Spor'a baktığımızda, bu ilkeyi Spora içkin (immanent) olarak buluyoruz. Fair Play Sporun yapısında var. Öyleyse Fair Play'i anlayabilmek için ilkin Spor Olgusuna bakmamız gerekmektedir.

Bu Spor denilen nasıl bir şeydir?

Spor bir İnsan Olayı'dır; çünkü, dünyamızda Spor yapan tek canlı İnsandır. Deve Güreşi, At Yarışı, Horoz Döğüşü, Kanguru Boks, Köpek Yarışı, Pire Yarışı...vb bir çok olay var, fakat bunların hiç biri Spor değildir. Çünkü Hayvanların doğasında Spor yoktur. Hayvanların bütün hareketleri Türleri tarafından belirlenmiştir. Hayvanlar bu hareketlerin dışına çıkamazlar. Varlık Yapısı gereği hayvanın hareketleri tek tiptir ve her hayvan türüne özgü olarak o hareketi en iyi biçimde yaparlar. Bu da spor değildir.

Spor'un İnsan Doğasına özgü oluşunu görebilmek için İnsan'ın Varlık Yapısı'na kısaca bakmamız gerektiğince aydınlatıcı olacaktır.

İnsan, doğada, *iki ayağı üzerinde dik duran* tek canlıdır. Buna iki nokta üzerinde dik duran tek canlı da diyebiliriz. Bu durum İnsanı harekete zorlar. Dolayısıyla İnsanın varlık yapısı harekete göre biçimlenmiştir. Hayvanlar hareket etmeleri gerektiği zaman gerekli hareketi, gerektiği kadar yaparlar. İnsan ise tüm yaşamında sürekli hareket etmek zorundadır. Hayvanlardan ayrı olarak İnsan'ın hareketi tek tip değildir. İnsan bir çok hareketi yapar, ayrıca bu hareketlerden bazılarını bir başka canlı ya da aletle bütünleştirebilir. Bu durum İnsan'a bir hareket zenginliği verir. İnsan'ın bir başka ayrılığı, hayvan tek tip hareketi türüne özgü olarak en yetkin biçimde yaparken İnsan bir çok hareketi her birinden birer parça yapar; hiç biri türe özgü olarak yetkin değildir. Dolayısıyla

1 Johan HUIZINGA, Homo Ludens, Vom Ursprung der Kultur im Spiel

İnsan yetkin değil, fakat yetkinleşmeye, mükemmelleşmeye açıktır. Doğada İnsan dışında hiç bir canlı gelişmez.

Varlık yapısının harekete göre olması İnsan'ın iç dünyasını da etkiler. Düşüncelerimiz, tasarılarımız, hayallerimiz, sevgilerimiz, nefretlerimiz, inanışlarımız, bağlanmalarımız, isteklerimiz, sıkıntılarımız, sevinçlerimiz kısacası tüm tinsel varlığımız harekete göredir. Harekete göre oluş, İnsan'ın Toplumsal Yaşamı'nı da ve Toplumun Yapısı'nda da kendisini gösterir. Bireysel ya da toplumsal, hareketsiz bir İnsan Yaşamı olanaksızdır.

Şimdi, İnsanın değişik hareketlerini Oyunla birleştirelim. Hatta bazı oyunlarda hareketi aletle bütünleştirelim. Burada önce şu soru ortaya çıkar: Hayvanlar da oyun oynarlar; pek çok hayvan ve özellikle hayvan yavrusu oyun oynar. İnsan oyunlarının ayrılığı nerede temelleniyor? Hayvanların oyunları içgüdüleri tarafından belirlenmiştir ve bir hazırlık dönemi niteliğindedir. Hayvanlar ve özellikle hayvan yavruları birbirleriyle veya anneleriyle hep aynı oyunu oynarlar. Bu oyun onların türüne özgüdür, değişmez. Oysa, İnsan türüne özgü bir oyun yoktur. İnsan oynamak istediği oyunu kendisi kurar, yine kendisi geliştirir, yeniler ve gerekli gördüğü zaman değiştirir. Bu oyunlar İnsan'ın yetkinleşme ihtiyacını da karşılarlar ve ömür boyu sürer.

Belirsizlik

Herhangi bir durumda ne yapacağı; nerede yapacağı; ne zaman yapacağı; nasıl yapacağı ve ne kadar yapacağı önceden, türe özgü olarak belirlenmemiş olan varlık belirsizlikle karşı karşıya olan varlıktır.

Bu varlık İnsandır. Diğer canlıların hepsi türlerine özgü olarak bu soruların yanıtlarıyla dünyaya gelirler. Bu nedenle onların ne yapacakları önceden bilinebilir. İnsanın ne yapacağı önceden bilinemez. Varoluşçu felsefelerdeki ***Hiçlik*** kavramı bu belirsizlikte temellenir. İnsan yaşamı boyunca değişik durumlarda hep bu beş sorunun geçerli yanıtını bulmaya çabalar, yanıt arar. Üstelik diğer canlılarda bulunmayan, yalnızca İnsana özgü olan bir de altıncı soru vardır: ***Neden?*** ya da ***Amaç Sorusu***. Amaç sorusunu yalnızca İnsan sorar, çünkü yalnızca İnsan yaşamasında kendisine bir takım hedefler koyar, onlara ulaşmaya çalışır.

Bu özellikleri göz önünde bulundurarak, konumuz bağlamında İnsan üstüne şu belirlemeleri yapabiliriz:

- İnsan yaşamasını kendisi kurar;
- İnsan Yaşamı her yanıyla bir oyundur;
- İnsan her zaman yeni oyunlar kurabilir;
- İnsan özgür bir varlıktır, çünkü altı soruya da kendisi yanıt verir;
- İnsan yapıcı ve yaratıcı olabilen bir varlıktır;
- İnsan erginlenen, yetkinleşen (mükemmelleşen) bir varlıktır;
- İnsan aydınlanan bir varlıktır;
- İnsan seven bir varlıktır.

Bütün bu özellikler İnsan Yaşamında hareket ve oyunun birleştiği her alanda görülebilir. Bu alanlardan biri de Spordur.

Spor İnsan yaşamında Hareket ve Oyunun birleştiği en önemli eylem alanların-

dan biridir. Spor, onu oluşturan kurallar bakımından, diğer hareketoyun bütünlükleri yanında en kesin, en katı, en hoşgörüsüz ve en açık olanıdır. Aynı deyişle; her Spor dalı kendisine özgü kurallarıyla vardır. O Spor dalı o kurallardır; bu nedenle kurallarda en ufak bir değişim ya da aksamaya izin verilmez; kesinlik, katılık, hoşgörüsüzlük buradan kaynaklanır. Ancak bir spor dalının kurallarına uyulduğu zaman o spor vardır, kuralları çiğnendiği zaman o spor bozulur; ***Spor olmayan bir şeye dönüşür.***

Bir spor yapmak, yapılan sporun kurallarıyla bir oyun oynamak ve bundan haz duymaktır. ***Spordeki Haz sportif, estetik ve yaratıcı hazzın*** bütünlüşmesinden ortaya çıkar. Spor bu hazzı yaşamak için yapılır. Bu nedenle ***Spor amacı kendisi olan bir İnsan etkinliğidir.*** Bu etkinlik bir Eğlencedir. Burada *Ortega Y Gasset'in* Sporu belirlerken kullandığı ***de Porto*** > *Limandaki Yaşam* kavramına bakmak aydınlatıcı olacaktır: *Eski denizciler bir limana geldiklerinde oradaki uzun bekleme süresini özel oyunlar oynayarak geçirirler. Bu oyunlar zorludur, fakat eğlencelidir. Denizciler bu oyunlarda bir yandan hoşça vakit geçirirlerken, bir yandan da güçlerini yitirmez ve hatta daha güç kazanırlar. Güç onlara çıkacakları yeni ve zorlu deniz yolculuğunda gereklidir.* Burada, limandaki oyunların amacı güç toplamak değil, eğlenmektir. Oyunun amacı eğlenmektir. Bir oyun olarak sporun amacı da eğlenmektir. Bu nedenle Spor bir başka amaç için değil, kendisi için yapılır. Konuyu biraz daha açık kılabilmek için şu *Spor neden yapılmaz?* sorusunu sormak gerekiyor.

Bu sorunun yanıtı oldukça uzun bir listedir. Yalnızca bir kaçına değineceğim: Spor sağlık için yapılmaz, spor şampiyon olmak için yapılmaz, spor ün ve ünvan kazanmak için yapılmaz, spor mücadeleci yanımızı geliştirmek için yapılmaz...vd² Bunlardan birine bakalım, örneğin *Spor sağlık için yapılır* 'a; sağlıklı biri için bu söz anlamsızdır. Sağlığına kavuşmak isteyen biri de, isteğine ulaştıktan sonra sporu savsaklayabilir. Fakat kimse eğlenceyi ve hazzı ne savsaklamayı ve ne de reddetmeyi istemez. Haz İnsanın bir doğal ihtiyacıdır. İnsan değişik bakımlardan, değişik hazlar yaşar. Bunlardan biri de Spordur. Yukarda deşindiğim üç ayrı hazzın birleşimi olan ***Sportif Haz*** için bireyin oyunu kuralları uyarınca oynaması zorunludur.

2.1. Fair Play' de Oyun Aşaması

Bir spora başlamak ilkin bir anlaşma yapmaktır. Pek ayırdına varılmasa da bu anlaşma sesiz sedasız bir gerçekleşir. Bu bir tür toplumsal anlaşma (contrat social) dır. Birey bir spora başladığında, o spor topluluğuna girmektedir. Böylece onun bütün kurallarını öğrenecek, benimseyecek ve uyacaktır; anlaşma da bu anlamdadır. Her Spor Bağlamı uyulması gereken kurallar bütünlüğüdür. Bu durum spor dalındaki eşitliği sağlar. Çünkü Spor eşitlenmiş koşullar uyarınca yapılan bir mücadeledir. Buna göre, dünyanın neresinde örneğin, basketbol oynarsanız oynayın, oyun alanı, pota yüksekliği, üç saniye koridoru, topun büyüklüğü, ağırlığı vb her şey aynıdır. Böylece bir sporu yapmaya başlayan kişi, aynı zamanda dünyada o sporu yapanların

2 Atilla ERDEMLİ, Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi S:52-53

bütünlüğüne katılmaktadır. Anlaşmanın en önemli yanlarından biri de burasıdır.

Fair Play bütün spor dalları için düşünülür, fakat her spor dalında o spora özgü olarak, ayrı deyişle o sporu var eden kurallar uyarınca ortaya çıkar. **Bir Spor dalı ile o spora ait Fair Play arasında herhangi bir ayrılık yoktur.** Genelleştirerek söylersek, **Spor ile Fair Play arasında bir ayrılık yoktur.** Dolayısıyla spor dalının en önemsiz de olsa bir kuralını çiğneyen, o spor dalının yapısını, iç dengesini bozmuş, o spor dalına zarar vermiş olur. Bu özellikle yarışmaya dayanan kapalı sistem sporlarında çok büyük bir öneme sahiptir; açık sistem sporlarında³ ise daha değişik olarak ortaya çıkmaktadır.

Sporun bir Yaşama biçimi olduğunu göz önünde bulunduracak olursak, Spor bir Ahlak Olayı özelliği ortaya çıkar. **Spor bir Ahlak, dolayısıyla bir Yaşama Olayıdır.** Spor yapan İnsan yaptığı sporun kurallarına, ilkelerine göre yaşamaktadır. Bunun dışını düşünmez; düşünmesine gerek yoktur. Bu noktada Fair Play Spordaki Ahlak ile bütünleşir ve hatta özdeşleşir. Sık sık *Spor Ahlakı* sözünü duyarız. Söz sanki Spor dışındaki bir ahlakı göz önüne getiriyor gibidir. Sporun kendisi, kendisine göre, özel ve özgün bir Ahlak olunca onun dışardan başka bir ahlaka ihtiyacı yoktur. Spordaki Ahlak'da bulunan hakça mücadele, eşitlik, sabır, hoşgörü, rakibe saygı, oyuna saygı, kurallara samimi bağlılık, dürüstlük vb kavramlar Sporun bir **Yaşama Olayı** olarak ortaya çıkarılır. Sporcu bu olayın yaratıcısı, canlandırıcısıdır.

Fair Play'in Spor sınırlarında ortaya çıkışı bu çizgide gerçekleşmektedir. Spor bir İnsan olayıdır ve her İnsan olayında olduğu gibi, sporda da farklı **Yaşama Nitelikleri**'ne ulaşılabilir. Orada Fair Play spor sınırlarından çıkar ve yaşamının bütününe yayılır.

2.2. Bir Yüksek Yaşama İlkesi olarak Fair Play

Spor bir sportif güç ve beceri (performans) olayıdır ve sporcudan gücünün sınırlarını zorlamasını ister. Spor Olayı'nı Sporcu bakımından çözümlediğimizde iki kavramla karşılaşırız:

- *homo performer*
- *homo creator*

Homo performer, öncelikle sportif güç ve becerisini bir yarar, bir çıkar amacıyla pazarlayan sporcuyu, yani *profesyonel* düşündürür. Bu sporcuyu için Spor bir **amaç** değil, bir **araç**'tır: Spor bir kazanç sağlamanın aracıdır. Spor burada bir Meta ya da Ticaret Malı durumundadır. Sporun yukarıda değinilen özellikleri bakımından bir araç olmaması, güçlü bir amaç olarak benimsenmesi gerekmektedir. Bu durumda sorulacaktır: *Sporda profesyonellik olamaz mı?* Elbette olabilir ve hatta Spordaki bazı gelişmeler için olmalıdır da; fakat Sporun temel özellikleri örneğin kurallara dürüstçe uymak koşulu ile. Başkaca söylersek; *homo performer*un spora ya da spordaki ahlaka ya da spordaki Fair Play'e uyması koşuluyla. Oysa bu koşul profesyonel spordaki *kabul edilebilir sertlik oranı* kav-

3 "Kapalı Sistem Sporları" ve Açık Sistem Sporları" için bakınız: Atilla ERDEMLİ Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi S:143-149

ramı ile daha baştan sarsılır; çünkü orada kazanmak, mutlaka kazanmak önemlidir.

Spor özü gereği bir amaçtır; başka türlü *homo creator* olunamaz. *Homo creator* karşılığı olarak **amatör** kavramını kullanmamız gerekir, fakat *creator* kavramı, günlük dilde kullanıldığı anlamda amatör değildir. Günlük dilde amatör, bir işin heveslisi, o işi öylesine deneyen anlamında kullanılır. Oysa sözcüğün kökeninde bulunan **amare** fiilinden hareketle düşünürsek *creator* kavramına doğal olarak ulaşırız: Her ikisi de **yaratıcılık**'a dayanmaktadırlar.

Yaratıcı Spor spor etkinliğinin yüceldiği yerdir. Spor yalnızca bir güç olayı değildir; Spor aynı zamanda hem yapan ve hem de izleyen için bir haz olayıdır. Biraz önce, **Spordaki Haz**'ın *sportif*, *estetik* ve *yaratıcı hazzın* bütünleşmesinden ortaya çıktığına değinilmişti. Burada en güçlü yan Spordaki Yaratıcılıktır. Çünkü Spordaki güzellik ancak spordaki yaratıcılıkla ortaya çıkar. Orada Spor bir beden ve güç çekişmesinin üzerinde bir estetik olay olur.

Sportif Başarı, Sporcunun bir sportif beceri ve gücü başarıyla ortaya koymasıyla gerçekleşir. Bu durum Spor yapan İnsan'da iki duygusal yaşamayı canlandırır:

- Sportif Haz; bu estetik ve yaratıcı haz ile bütünleşmiştir,
- Değerlilik Duygusu.

Başarılı Sporcu değerli bir şey üretmiştir. Bu gerçek yaşamada bulunan türden bir değer değildir, fakat bir değerdir ve yalnızca spora özgüdür. Bu tür Değerlilik Duygusunu yaşayabilmek ancak Sporun amaç olduğu yerde söz konusudur. Sporun

araç olduğu yerde bu iki duygu yerini daha başka, fakat sportif olmayan duygulara bırakmaktadırlar.

Burada bir soruyu kısaca ele almakta yarar var:

Neden bir Spor Karşılaşmasını izlemeye gidilir?

Soruyu bir başka biçimde de dile getirebiliriz:

Bir Spor Karşılaşmasında neyi izlersiniz?

Genellikle tutulan takım izlenmeye ve olabilirse onun başarısından pay almak, sevinç ve kıvanç duymak için bir spor karşılaşmasına gidilir. Buna karşın, Spor bir estetik olay olarak anlaşılıp benimsendiğinde Spor karşılaşması izlemeye orada yaratılacak güzelliği izlemek için gidilir. O zaman karşı takımın ya da rakibin başarısı alkışlanır. Fair Play yalnızca Spor yapanlar için değil, Spor Olayını izleyenler için de geçerli bir ilkedir. Sporun ne olduğunu doğru ve geçerli olarak bilmeden, bir spor olayında neyin önemli olduğunun bilincine varmadan Spor Olayı'nı izleyen elbette tuttuğu takımın kazanmasını isteyecektir, bekleyecektir: Bu en kolay, en sıradan ve en ilkel olandır. Doğal olarak da beklentisi gerçekleşmediğinde kızacaktır, üzülecektir ve hatta duruma göre saldırganlaşacaktır. Böyleleri ile sporu bir yarar sağlamak amacıyla kullananlar arasında büyük bir ayrılık yoktur. Holiganlık temellerini burada bulur. Holigan, spor olayını Spor olarak izleyemeyecek düzeydeki İnsandır.

Burada özel bir kültürden söz etmek gerekiyor: **Yenilme** ya da **Mağlubiyet Kül-**

türü. Bu kültürü kazanabilmek için ancak doğru ve geçerli bir Spor Eğitime ihtiyaç vardır. Bütün kültürler gibi Yenilme Kültürü de doğuştan gelmez, öğrenilir ve zaman içinde gelişerek gelenekleşir.

Yenilmeyi bilmek gerekir. Hiç kimse, hiç bir spor takımı, hiç bir araştırma topluluğu...vd. her zaman başarılı olamazlar. Bir çalışma ya da etkinlik alanında zaman zaman küçük ya da büyük aksamalar, başarısızlıklar olağandır. Spora baktığımızda her karşılaşmada yenemeyiz. Her spor karşılaşmasının üç sonucu vardır; yenersiniz, yenilirsiniz, berabere kalırsınız. Bunlar olağandır. **Yenilmeyi olağan görebilmek, yenilmeyi kabul etmek bir spor erdemidir.** Bu erdem bir Fair Play davranışıdır. Yenilmek iyi algılanırsa başarının koşullarını ve olanağını verir. Önemli olan yenilmeyi olağan görebilmek ve sonra da nedenlerini saptayıp, ortadan kaldıracaktır. Sportmen burada belirir: O yaptığı sporun tüm kurallarına samimi olarak uyan, onlardan ödün vermeyen ve sonucu hoşgörüsüyle karşılayabilir. Bu bir **Yüksek Yaşama**'dır. Bu bir creator'dur. Yenilme kültürü olmadan böyle bir erdeme ulaşamaz. Yenilmesini bilmeyen, yenmesini de bilemez. Yenildiği zaman ne yapacağını bilemeyen, yendiği zaman da ne yapacağını bilemeyecektir. Spordaki güzelliği ise asla göremeyecek, yaşayamayacaktır. Daha doğrusu, Spor Olayını özü gereği algılayamayacaktır.

Spor Olayı özü gereği bir Estetik olaydır. Homo creator ile burada hem oyuncu ve hem de izleyici olarak karşılaşırız. Sportif Güzellik Fair Play'in önemli ve vazge-

çilmez yanlarından biridir. Bu durumda Spor Olayı çok mu yumşar, hiç başarı olmaz mı? Tersine! Çok ciddi başarılar gerçekleştirilir. Çünkü başarılı sportif hareket aynı zamanda güzel olan harekettir.⁴ Orada akıl ve beden uyumu en yetkin düzeyine ve biçimine ulaşır. Sporcu gibi izleyiciye de başarı kadar gerçekleştirilen o büyük uyum haz verir. Burada **Spor İnsan'ı yücelten bir etkinlik** olarak ortaya çıkar. Sporcu için bu hazı yaşamak sportif başarının önünde gelir. Bu gerçeği ilk keşfeden Antikçağ olmuştur.

Antikçağ'da Spor ve Sporcu kavramları yoktu. Spora karşılık olarak Gymnastik ve Agonistik; Sporcuya karşılık olarak da Athlet kavramı kullanılıyordu. **Athlet** sözü yarışma anlamına gelen **athlos** ile yarışmanın ödülü anlamına gelen **athlon** sözcüklerinden türetilmiştir. Yarışma anlamına gelen **athlos**'un sıfatı olan **athlios** şu demektir: *Güçlükler içinde acı çeken, yarışan, yarışma sonunda bitkin düşendir.* Bu kişi Athlet'tir. **Athlet** kolaydan hoşlanmayan, zorluklarla karşılaşmayı isteyen, mücadeleci kişidir. Bu **asketik** bir eylemdir. Tüm gücüyle verdiği mücadele, giriştiği uğraş onun çabasının ödülüdür. **Athlet ödülünü eyleminden alan İnsandır.** Günümüz bakımından söylersek, Sporcu ödülünü spor yapmakla alır. Bu kendisinde keşfettiği Spor Yapan İnsandır, bu sportif yaratıcılığını yaşadığı İnsandır.

Fair Play İnsanın doğuştan getirdiği bir özellik değildir. Ahlak da İnsanın doğuştan gelen bir özelliği değildir. Spor için de aynı söyleyebiliriz. Fakat üçünün de ola-

4 Atilla ERDEMLİ, Spordaki Güzellik Spor Yapan İnsan s:441-446

nakları potansiyel olarak İnsanda doğuştan vardır. Ayrı deyişle bu olanaklar İnsan'ı içkin (immanent)dir. Dolayısıyla Spor da, Ahlak da, Fair Play de sonradandır. Dolayısıyla üçü de öğrenilirler.

Fair Play Sporda spor eğitimi ile öğrenilir; bu ilk aşamada Spordaki ahlaki ve sporu öğrenmektir. Bu aşamada Spor amaçtır. Fair Play bundan sonra daha yüksek bir yaşamın ilkesi olur. Orada Spor **araç konumuna gelir**. Çünkü **artık amaç İnsandır**. Burada artık rekor, şampiyonluk, birincilik vb gibi, Sporda en üst değer sanılanlar Spor Yapan İnsan'ın ardında yer alırlar. Bu nedenle, örneğin, bir an gözünüzün önüne getirin; iki atlet müthiş bir çekişme içinde rekora koşuyorlar. Bitiş çizgisine yaklaşırken biri fenalaşıyor. Diğeri o anda rekoru, birinciliği, madalyayı, ödülleri, alkışları, yüceltilmeyi, kahraman yapılmayı vb her şeyi unutuyor ve rakibine ilk yardımcı yapmaya başlıyor. Burada Spor gerçek anlamı, işlevi ve değeriyle ortaya çıkmıştır. Burada sporun yapısından çıkan özel ve yüksek bir ahlak İnsanları sarıp, kucaklamıştır. Burada rakibim dostumdur. Burada yaşamak sıradanlığın üstünde, yüksek değerlerle biçimlenmiştir. Burada İnsan en yüksek değerdir. Burada İnsanlar kardeştir. Burada Spor bir Hümanizma olarak ortaya çıkar. Sporun özü Hümanizmadır. İşte buna Fair Play de diyorlar.